

MÜTƏXƏSSİS HAZIRLIĞININ PROBLEMLƏRİ VƏ ONLARIN HƏLLİ YOLLARI

(əvvəli ötən saylarımızda)

Respublikada fəaliyyət göstərən kitab satışı obyektləri və kitabxanalar, nəşriyyat və mətbəələr, kağız və s. kimi poliqrafiya materiallarının respublikaya gətirən müəssisələrin işinin bir-biri ilə əlaqələndirilməməsi də nəşrlərin bədii-texniki tərtibat və icra keyfiyyətinə öz təsirini göstərir.

İnformasiya

ilə yanaşı, həm də ideya daşıyıcısı olan kitabın redaktə olunmadan çapa verilməsi, ictimai rəyə göstərə biləcəyi təsirin hesaba alınmaması, elmi-ədəbi dəyərinə, bədii-texniki tərtibatına nəzarət olunmaması müharibə vəziyyətində yaşamağa məcbur edilən dövlət üçün məqbul sayıla bilməz. Bütün bunlar, "Nəşriyyat işi haqqında" AR Qanununda öz əksini tapmalıdır.

Belə ki, "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi" kafedrasının Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 11 fevral tarixli 45 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Ali təhsilin bakalavriat (baza ali) səviyyəsi üzrə ixtisasların (proqramların) təsnifatı" qərarından irəli gələn məsələlərin həlli pərdəsi altında ləğv edilməsi, digər elmlərin tədrisi üçün açar rolunu oynayan bu ixtisasın (kitabşünas) təsnifatdan çıxarılması səhv addım olardı. Bu baş verməsin, redaktor hazırlığının səviyyəsi yüksəlsin deyə yuxarıda adları çəkilən fənnlərin tədrisi bu sahədə ali təhsil alıb təcrübə məktəbi keçmiş peşəkarlara həvalə olunmalı və ixtisaslı kadrların hazırlığı digər kafedralar ("Beynəlxalq jurnalistika", "Jurnalistikanın nəzəriyyəsi və təcrübəsi", "Mətbuat tarixi və ideoloji iş metodları", "Televiziya və radio jurnalistikası", "Radiotelejurnalistika", "RTV yayım menecmenti", "Media və kommunikasiya sistemləri", "Beynəlxalq jurnalistika", "Jurnalistikanın nəzəriyyəsi", "Publisist jurnalistika", "Mətbuat tarixi" və s.) tərəfindən yönləndirilən tədrislə də uzlaşdırılmalıdır. Bir sözlə, komissiyanın bu məsələ ilə bağlı gəlidiyi nəticə dövlətin ali təhsil müəssisəsi qarşısında qoyduğu məqsədə xidmət etməli, yəni, mütəxəssis hazır-

lığının səviyyəsi yüksəldilməli, bunun üçün (həm də, tək qəzet və jurnallar üçün yox, eyni zamanda nəşrlər üçün) xüsusi əhəmiyyət kəsb edən "Redaksiya-nəşriyyat işinin texnologiyası", "Kitabın bədii-texniki tərtibatı", "Poliqrafiyanın texnika və texnologiyası", "Nəşriyyat işinin kompüter təminatı", "Texniki redaktə", "Azərbaycan kitabının bədii-texniki tərtibat tarixi" və s. kimi fənnlərin tədrisi təşkil edilməlidir.

Reallıq göstərir ki, ictimai-siyasi sabitliyin təmin edilməsi, təhsilin səviyyəsinin yüksək olduğu dövlətlərdə bu səviyyənin aşağı olduğu dövlətlərlə müqayisədə daha asan olur. İqtisadiyyatın inkişaf etmiş ölkələrdə əhalinin maddi təminatı kifayət qədər yüksək olduğundan sosial problemlər daha asanlıqla həllini tapır. Həm də, düzgün təhsil alan insan qarşılaşdığı çətinliyi daha asan, minimal itki ilə aşıya bilər. Bir sözlə, övladlarımıza güclü dövlət, təminatlı həyat, xoşbəxt gələcək miras qoymaq istəyiriksə, konstruktiv tənqiddə geniş meydan verməli, cəmiyyətə təqdim edilən əsərlərin düzgün redaktə edilməsi (senzurdan imtina, redaktə prinsiplərindən imtina etmək deyil) yolu ilə kitabın "etibarlı informasiya daşıyıcısı" imicini bərpa etməli, gənclərdə elmə, biliyə, kitaba marağı artırmalıyıq. Bunun üçün də, "Nəşriyyat işi haqqında" qanuna müvafiq dəyişikliklər etmək yolu ilə nəşriyyatlar qarşısında ixtisaslaşma tələbi qoyub aşağı səviyyəli nəşrlərlə kitabı dəyərdən salanların qarşısına keçilməz sədd çəkməli, ali məktəb dərslərinin də dövlət vəsaiti hesabına nəşrini təmin etməliyik. Əks halda, internet şəbəkəsinə qoşulmaq imkanı olan gəncin 1000 nəşrin içindən 2-3 dəyərlisini seçib alacağına ümid etməyinə dəyməz.

Bir sözlə,

təhsil sahəsində əsas strateji hədəfimiz, intellektual sərvətin məzmunun tələbata uyğunlaşdırılması yolu ilə qorunub zənginləşdirilməsi olmalıdır. Bizə, tədrisin keyfiyyətini yüksəltmək imkanı yaradan bu hədəf reallaşsın deyə təlim tək nəzəri materialın mə-

nimsənilməsinə deyil, həm də fərddə, onun düşünməsini şərtləndirən "təfəkkür məktəbi" nə keçidi təmin edəcək analitik təfəkkür tərzinin formalaşmasına istiqamətləndirilməlidir.

Bu əsas üzərində

qurulan təhsil modelində təlimin şagirdə işə yaradıcı münasibət, təşəbbüskarlıq, tədqiqatçılıq kimi keyfiyyətlərin inkişaf etdirilməsinə istiqamətləndirilməsi şərtidir. Tədris materialını beyninin süzgəcindən keçirib real həyatdan aldığı bilgilerlə tutuşdurmaq, təhlil edib sistemləşdirmək bacarıqlarına yiyələnən fərd, növbəti mərhələdə əldə etdiyi qənaətlərə söykənib baş verənlərlə bağlı yekun qərar qəbul etmək və nəticəsinə görə gərəkən məsuliyyəti daşımağa da hazır olacaq.

Dövlətin iqtisadi qüdrətini təbii sərvətləri iqtisadiyyatın güclənməsinə yönəldən mexanizmin işə salınma səviyyəsi təmin edirsə, bu səviyyəni də, iqtisadi inkişaf tempinin effektivlik dərəcəsi və müasir texnologiyaları istehsalat tətbiq edə bilən yüksək ixtisaslı mütəxəssis ordusunun formalaşdırılması istiqamətində görülən işlər müəyyənləşdirir.

Düz xətt istənilən iki nöqtə arasında ən qısa məsafə olduğu kimi, iqtisadi yüksəlişə gedən ən qısa yol da idarəetmədə zəngin təcrübə məktəbi keçmiş ixtisaslı mütəxəssislərə və elmi əsaslara söykənən üsullara önəm verilməsidir (atalar sözündə deyildiyi

kimi: "Çörəyi ver çörəkçiyə, birini də üstəlik").

Kadr siyasətində əsas meyar bilik+təcrübə olmalı, elmin inkişafının, təhsilin səviyyəsinin yüksəldilməsinə əngəlləyən problemlər öz həllini tapmalı, dərslərin nəşrə hazırlanması prosesində yol verilmiş səhvlər aradan qaldırılmalıdır. Çünki, tədrisin keyfiyyəti materialın mənimsənilmə səviyyəsi ilə ölçülür.

Dövlətin hərbi qüdrətini

tək orduda qulluq edənlərin hazırlıq dərəcəsi, silah-sursat yox, həm də, bu silahları düşmən üzərində sınaqdan keçirən gənclərin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi müəyyənləşdirir. Bu səbəbdən də, təhsil sistemində islahat yönümlü tədbirlər davam etdirilməli, əhali maarifləndirilməli, təhsil məzmunca yeniləşib təkmilləşdirilməlidir. Ölkənin gələcəyi və milli mənafeyimiz bizdən ideoloji işin effektivliyinin təmin olunmasını tələb edir. Çünki, informasiya yayımı vasitələrinin istənilən ölkədə ictimai rəyi formalaşdırmaq imkanı əldə etməsi, informasiyanı ictimai proseslərin idarə edilməsində əhəmiyyətli rıçaqa çevirib. Və, görünən budur ki, artıq dünya çapında söz sahibi olmağa can atan transmilli korporasiyalar (və onların arxasında duranlar) xəbərlərin manipulyasiyası yolu ilə ölkələrarası sərhədlərin, mədəniyyətlərarası fərqlərin silinməsinə yönə-

lən məqsədyönlü təbliğat aparıb beynəlxalq rəyi nəzarətə almağa çalışırlar.

Beynəlxalq təşkilat

və institutların (BMT, Avropa Şurası, Dünya Bankı, BVF, Human Rights Watch və s.) funksiyaları artıqca hakimiyyətdə olanların ölkədaxili proseslərə təsir imkanları məhdudlaşır; dünya informasiya, ideya, kapital, məhsul və xidmətlərin daim hərəkətdə olduğu vahid məkana çevrilir. İnformasiya texnologiyalarının inkişafı elmi-texniki tərəqqini sürətləndirməklə yanaşı, həm də beynəlxalq qurumlara istənilən dövlətdə insan haqqlarını, sosial problemləri qabardıb sabitliyi pozmaq, əhali ilə hakimiyyəti üz-üzə qoyub qarşıdurma yaratmaq imkanı verir. Xidmət, istehsal və ticarət sektorları dünya çapında sərbəst hərəkət imkanı qazanır, mövcud baryerləri aşmağa istiqamətlənən milli-mədəni dəyərlərin vahid lokal normalara uyğunlaşdırılması prosesi gedir. Təhsil, bank sistemi, səhiyyə və s. kimi strateji sahələrdə vahid yanaşmanın ortaya qoyulması beynəlxalq təşkilatların, bu qurumlara üzv olan dövlətlərə təsir imkanını genişləndirir, təhsilin çökdürülməsi kütləni yanlış səmtə yönəltməyi asanlaşdırır. Hakimiyyətin ölkədaxili siyasi-ideoloji durum, istehsal və maliyyə qaynaqlarına nəzarət kimi məsələləri tələb olunan çərçivədə həll etməsi tək iqtidarın strateji sahələrə nəzarət rıçaqlarını zəiflətmir, həm də supergüclərin, zərurət hiss edildikdə bu ölkədə vəziyyətdən öz geosiyasi rəqiblərinin zəiflədilib məhv edilməsi məqsədilə istifadə etməsinə şərait yaradır.

Bu səbəbdən də, beynəlxalq təşkilatların "mətbuat, söz azadlığı, insan haqları" ilə pərdələnmiş tələb, təpki və təzyiqlərinə dirəniş göstərən çox da gec olmadan qanunların milli-mənəvi dəyərlərimizə zidd, təhsilimizə zərbə vurub dövlətçiliyimizi zəiflətməyə yönələn maddələrinin qəbulunu əngəlləməyimiz, vacibdir.

İradə Ələsgərova

Əməkdar mədəniyyət işçisi,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru